

**LATVIJAS SILTASIŅU ZIRGU ŠĶIRNES
AUDZĒŠANAS PROGRAMMA**

**Izstrādāta un saskaņota
Biedrībā „Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija”**

2019

Saturs

IEVADS	3
AUDZĒŠANAS PROGRAMMĀ LIETOTO TERMINU SKAIDROJUMS	4
1. AUDZĒŠANAS PROGRAMMAS MĒRĶIS.....	6
2. ŠĶIRNES RAKSTUROJUMS.....	7
2.1. ŠĶIRNES IZVEIDOŠANĀS VĒSTURE	7
2.2. RADNIECĪGO UN UZLABOTĀJU ZIRGU ŠĶIRŅU APRAKSTI	8
2.3. ŠĶIRNES STANDARTS	9
3. AUDZĒŠANAS PROGRAMMAS ĢEOGRĀFISKĀ TERITORIJA	9
4. ZIRGU IDENTIFIKĀCIJAS SISTĒMA	10
5. CILTSGRĀMATA	11
6. SELEKCIJAS UN AUDZĒŠANAS MĒRĶIS	13
7. SNIEGUMA PĀRBAUDES	14
7.1. <i>Izcelsme - šķirņības noteikšana</i>	<i>14</i>
7.2. <i>Izmēru noteikšana.....</i>	<i>16</i>
7.3. <i>Eksterjera vērtēšana.....</i>	<i>16</i>
7.4. <i>Darbaspēju novērtēšana</i>	<i>16</i>
7.5. <i>Ērzeļu vērtēšana iekļaušanai vaislas sastāvā.....</i>	<i>17</i>
7.6. <i>Ķēvju vērtēšana iekļaušanai vaislas sastāvā</i>	<i>17</i>
7.7. <i>Kumeļu vērtēšana</i>	<i>18</i>
7.8. <i>Jaunzirgu vērtēšana.....</i>	<i>18</i>
7.9. <i>Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu un ķēvju iedalījums klasēs</i>	<i>19</i>
7.10. <i>Ciltsdokumentācija.....</i>	<i>20</i>
PIELIKUMI	22
VA LDC LIETOTIE ZIRGU ŠĶIRŅU NOSAUKUMI, TO APZĪMĒJUMI	23
ŠĶIRNES ZIRGU AUDZĒŠANAS SAIMNIECĪBU ATESTĀCIJAS KĀRTĪBA	25
NOLIKUMS PAR LATVIJAS SILTASIŅU ZIRGU ŠĶIRNES VAISLAS ĒRZEĻU CERTIFICĒŠANU	29
IESNIEGUMS PAR VAISLAS ĒRZEĻA CERTIFICĒŠANU	31
KUMEĻU VĒRTĒŠANAS LAPA 1	36
KUMEĻU VĒRTĒŠANAS LAPA 2	37
KUMEĻA LINEĀRAIS PROFILS	37
ZOOTEHNISKAIS CERTIFIKĀTS ZIRGU SUGU TĪRŠĶIRNES VAISLAS DZĪVNIĒKU TIRDZNIECĪBAI	38

IEVADS

Zirgkopība ir sena lauksaimniecības nozare, kas plaši bija attīstīta Latvijas brīvvalsts pirmskara periodā, kad vienlīdz liela nozīme bija zirgu izmantošanai gan lauku saimniecību darbos, gan valsts militārajām vajadzībām.

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnē vēsturiski veidojās divi tipi:

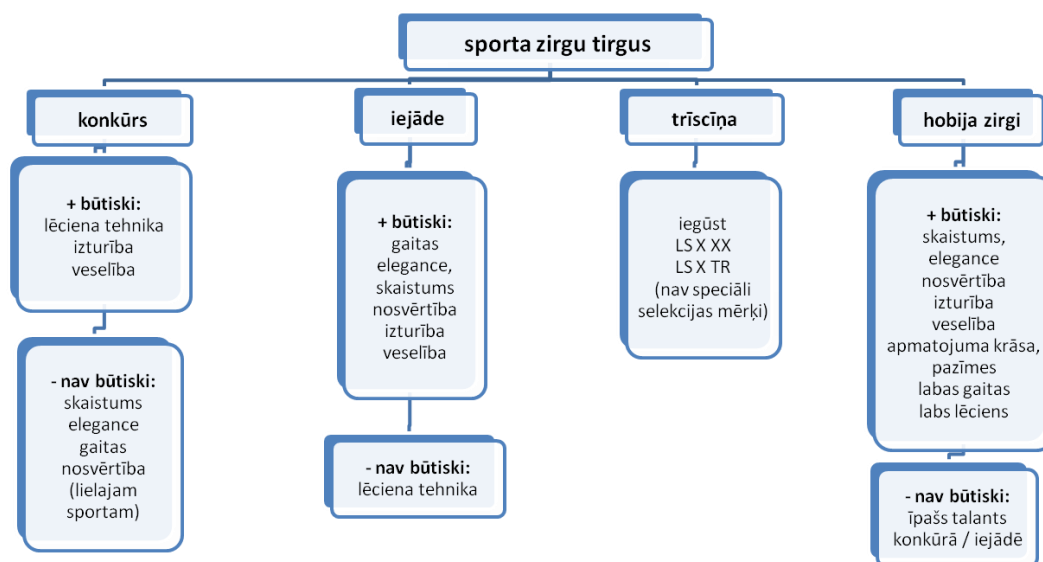
- vieglais - sporta tips
- smagais - braucamais tips.

Latvijas siltasiņu šķirnes zirgiem ir daudzpusīgs pielietojums. Tos izmanto sportam, tūrismam, atpūtai, reitterapijai, kā arī robežsardzes, policijas un armijas darba vajadzībām.

Zirgkopības nozarei ir liels potenciāls ilgtspējības veicināšanai: kā apdzīvotību un nodarbinātību sekmējošs faktors, palīdz uzturēt sociālo vidi un infrastruktūru, veicina tradicionālā lauku dzīvesveida saglabāšanos; ar zirgiem saistītās aktivitātes dod iespējas iedzīvotājiem aktīvi atpūsties un uzturēt veselīgu dzīvesveidu; kontakti ar zirgiem un ponijiem tiek izmantoti sociālajā rehabilitācijā un izglītojošos pasākumos; nozare ir videi draudzīga - zirgi tiek atzīti par vislabākajiem teritoriju noganītājiem un dabiskās ainavas uzturētājiem. Tādejādi zirgkopības nozares attīstība, it īpaši braucamā tipa zirgu populācijas uzturēšana, būtiski veicina valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģijās noteikto mērķu īstenošanu.

Galvenās aktualitātes Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes audzēšanā:

- Lai uzlabotos kopējās zirgu populācijas kvalitāte, nepieciešams akcentēt laba vaislas materiāla nozīmi un veicināt zirgu īpašnieku izpratni par mērķtiecīgu ciltsdarbu.
- Jāturpina darbs pie šķēršļu pārvarēšanas (konkūra) un iejādes zirgiem raksturīgo pazīmju izkopšanas. Pielietojot audzēšanas metodes, kurās izkopj vēlamās selekcionējamās pazīmes, uzlabot zirgu rezultātus iejādes un šķēršļu pārvarēšanas (konkūra) sacensībās.

Audzēšanas programma darbojas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 8. jūnija Regulas (ES) 2016/1012 par zootehniskajiem un ģeoloģiskajiem nosacījumiem dzīvnieku audzēšanai, tīršķirnes vaislas dzīvnieku, krustojuma vaislas cūku un to reproduktīvo produktu tirdzniecībai Savienībā un ieviešanai tajā.

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums

Ciltsdarbs — tāds saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsdokumentācija – nodrošina informāciju par dzīvnieka un tā priekšteču izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību, kā arī par pārmaiņām, kas notikušas ar dzīvnieku tā dzīves laikā.

Sertificēts vaislinieks (zirgiem) — vīriešu kārtas vaislas zirgs, kas atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem un par ko ir saņemts vaislinieka izmantošanas sertifikāts. Vaislinieka sertifikātu izsniedz šķirnes zirgu audzētāju organizācija.

Tīršķirnes vaislas dzīvnieks ir dzīvnieks, kas ir ierakstīts vai reģistrēts un atbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Līnija ir ģenētiski stabila un vienveidīga konkrētas šķirnes tīršķirnes vaislas dzīvnieku apakšpopulācija.

Ciltsgrāmata ir zirgu ciltsgrāmata, datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un, ja šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība tā nolēmj, viena vai vairākas papilddaļas tās pašas sugas dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pamatdaļa ir ciltsgrāmatas nodaļa, kurā tīršķirnes vaislas dzīvniekus ieraksta vai reģistrē – un tie atbilst ierakstīšanai – norādot detalizētu informāciju par to priekštečiem un attiecīgā gadījumā to labvērtības.

Ciltsvērtība ir vērtējums par vaislas dzīvnieka genotipa paredzamo ietekmi uz konkrētu tā pēcnācēju īpašību.

Zootehniskais sertifikāts ir izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem izsniedz papīra vai elektroniskā formā un kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un – ja pieejams –, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās izvērtēšanas rezultātiem.

Audzēšanas programma ir sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas, kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vai uzlabotu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Šķirne ir dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Vaislas dzīvnieks ir tīršķirnes vaislas dzīvnieks.

Sertificēts vaislas materiāls — vaislas zirga reproduktīvie produkti: sperma, olšūna vai embrijs, kas atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem un par ko ir saņemts vaislas materiāla izmantošanas sertifikāts.

Šķirnes zirgu audzētāju biedrība — komersants, kooperatīvā sabiedrība, biedrība vai nodibinājums, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Zirgu vērtēšanas eksperts - fiziska persona, kas ir saņēmusi sertifikātu zirgu vērtēšanai.

Kumeļš – abu dzimumu īpatnis no piedzimšanas līdz 6 mēnešu vecumam.

Atšķirtais kumeļš – abu dzimumu īpatnis no atšķiršanas līdz 12 mēnešu vecumam.

Jaunzirgs - abu dzimumu īpatnis no 12 mēnešu vecuma līdz trīs gadiem ieskaitot.

Ķēve - saimniecisko vaislas gatavību sasniedzis sieviešu kārtas īpatnis.

Vaislas ķēve – ķēve ar zināmu izcelsmi, kura ir novērtēta atbilstoši audzēšanas programmai un no kuras iegūst kumeļus.

Ērzelis – saimniecisko vaislas gatavību sasniedzis vīriešu kārtas īpatnis.

Vaislas ērzelis – sertificēts ērzelis, ko izmanto ķēvju lecināšanā.

Izcelsme – dokumentāli pierādāma zirga izcelšanās no zināmiem priekštečiem.

Asinība – dzīvnieka ģenealogijā esošo šķirņu procentuālā attiecība.

Snieguma pārbaude zirgiem - dati par dzīvnieku, eksterjeru, darbaspējām un ģenētiskās kvalitātes vērtējums.

Darbaspējas – zirga novērtējums, pārbaudot viņa gaitas soļos, rikšos, lēkšos, brīvā lēciena tehniku, vadāmību grožos vai aizjūgā.

Sporta tips – zirgi, kas raksturojas ar sausu konstitūciju, vieglāku ķermeņa uzbūvi, plašām kustībām un enerģisku temperamentu.

Braucamais tips - zirgi, kam raksturīga masīvāka ķermeņa uzbūve nekā sporta tipa zirgiem, rupjāka konstitūcija un nosvērtāks raksturs.

Izlase – vaislai paredzēto dzīvnieku, kuriem piemīt vēlamās selekcionējamās īpašības, izvēle no visiem populācijas dzīvniekiem.

Radniecīgās šķirnes – šķirnes, kas vēsturiski izmantotas Latvijas zirgu šķirnes veidošanā - Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes. Radnieciskas šķirnes pieder vienai šķirņu grupai, ir līdzīgas pēc tipa, ķermeņa uzbūves un ģenētiskā potenciāla.

Pieļaujamās šķirnes - siltasiņu jājamzirgu šķirnes, kas veidojušās no radnieciskajām šķirnēm - Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes. Asins pieliešanai pieļaujamas - Angļu pilnasiņu un Traķēnes šķirnes.

Populācija — vienas sugas dzīvnieku kopa, kurai piemīt ģenētiski noteiktas īpatnības un kuras atražošana notiek galvenokārt šīs kopas ietvaros.

Lēciena kvalitāte – zirga lēciena spēks, vēlme lekt, spēja novērtēt šķērsli, lēciena tehniskais izpildījums.

1. AUDZĒŠANAS PROGRAMMAS MĒRĶIS

Mērķis ir **Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes** vēlamo eksterjera un darbaspēju īpašību uzlabošana kā piemērotus mūsdienu klasisko jātnieku sporta veidiem (iejādei, konkūram un trīscīņai), lai Latvijas siltasiņu šķirnes sporta tipa zirgi varētu konkurēt starptautiskajā tirgū.

Uzdevumi:

- Veikt rūpīgu izlasi un selekciju populācijā, kā arī iepirkt pasaules līmeņa biomateriālu populācijas ģenētiskās kvalitātes uzlabošanai;
- Vaislas ērzeļu kvalitātes veicināšana, veicot centralizētu ikgadējo vaislas ērzeļu sertifikāciju atbilstoši *Nolikumam par Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu sertificēšanu*;
- Individuālā kumeļu, jaunzirgu, vaislas ērzeļu un ķēvju vērtēšana saskaņā ar šķirnes standarta prasībām un atbilstoši audzēšanas programmai;
- Snieguma pārbaudes datu uzskaitē visiem šķirnes dzīvniekiem;
- Ķēvju iedalīšana klasēs, stimulējot kvalitatīvāka vaislas materiāla izmantošanu.
- Turpināt veidot elektroniskās datu bāzes, izmantojot šos datus ciltsdarba attīstībai.
- Celt speciālistu kvalifikāciju, sadarboties ar citām dzīvnieku audzēšanas organizācijām un valsts iestādēm kopīgas nozares politikas veidošanai.
- Lai veicinātu zirgkopības nozares popularizēšanu, veikt sabiedrības informēšanu un izglītošanu, kā arī organizēt ģenētiskās kvalitātes popularizēšanas pasākumus.

Audzēšanas programma tiks veikta vismaz 169 ciltsdarba saimniecībās ar kopējo tīršķirnes zirgu skaitu – 819 zirgi (*dati uz 01.02.2019*).

2. ŠĶIRNES RAKSTUROJUMS

Audzēšanas programma attiecas uz **Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes** vienu no tiem – **sporta tipu**.

Balstoties uz Eiropas jājamzirgu šķirņu ciltslīnijām, kuras tika iepludinātas, lai izveidotu modernu Latvijas šķirnes zirgu, ir radīts universāls šķirnes tips, kura ir īpaši piemērota konkūra un iejādes disciplīnām. To, cik talantīgi un universāli dažādiem sporta veidiem ir Latvijas šķirnes zirgi, pierāda šo zirgu panākumi sportā.

2.1. Šķirnes izveidošanās vēsture

Latviešu zemkopju selekcionētā Latvijas zirgu šķirne ar diviem tās tiem – braucamo un sporta, uzskatāma Latvijā par zirgu pamatšķirni. Šķirnes izejmateriāls bija gadu simtiem Latvijas valstī dabiskajos klimatiskajos un saimnieciskajos apstākļos veidojušies vietējie Vidzemes un Kurzemes neliela auguma, izturīgie, barošanas un turēšanas apstākļiem pieticīgie, bet veiklie vietējie zirgi.

Jau 1920-tos gados sākās mērķtiecīgs darbs pie Latvijas zirgu divu tipu veidošanas. Lai paaugstinātu zirgu kvalitāti, veica plānveidīgu esošā zirgu sastāva uzlabošanu ar Oldenburgas, un Hanoveras šķirņu vaisliniekiem. Šķirne izveidojusies uz vietējo ķēvju bāzes, no 1921. gada pielietojot gan uzsūcošo, gan jaunu šķirņu veidojošo krustošanu un veicot uzlabošanu ar mierīga, nosvērta rakstura Oldenburgas vecā tipa Vācijā un Nīderlandē šodien jau praktiski izzudušiem zirgiem. 1921. gadā tika uzsākta Latvijas teritorijā vaislai izmantojamo ķēvju un ērzeļu uzskaitē. 1921. un 1922. gadā Latvijas zirgaudzētāju kongress nolēma turpināt vidēji smago siltasiņu audzēšanu. 1921. gadā tika izveidota pirmā valstij piederošā zirgaudzētava Oktē, kas bija Latvijas braucamo zirgu šķirnes šūpulis. Sākumā zirgaudzētavā izmantoja valstij un karaspēka daļām piederošās labākās ķēves, dažas nezināmas izcelsmes jājamā tipa ķēves, kam pievienoja 1920. gadā no Holandes ievestās Groningenas šķirnes ķēves. Vēlāk (1929-1935) no Holandes un Vācijas tika ievestas Groningenas un Oldenburgas tīršķirnes ķēves. Groningenā un Oldenburgā iepirktie ērzeļi lika pamatus Latvijas braucamo zirgu šķirnes galvenajām līnijām - Ammona, Siego, Germino, Demokrāta, Kru Kru, Juveela, Banko, vēlāk arī Gotenfīrsta un Spēkoņa.

1925. gadā uzsāka darbu valsts zirgaudzētava Svētciemā. Tur tika izmantotas armijai piederošas sportā pārbaudītas ķēves, no Oktes atvestas Oldenburgas krustojuma ķēves (ar Traķēnes, angļu pilnasiņu un arābu šķirnēm), kā arī no Hanoveras un Melkenburgas iepirktas Hanoveras tīršķirnes ķēves. Kā vaislas ērzeļi tika izmantoti no Hanoveras importētie ērzeļi. Šie zirgi kļuva par kodolu Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa veidošanai. Latvijā zirgus ciltsgrāmatā sāka ierakstīt 1921.gadā zirgkopības inspektora Mārtiņa Lažes vadībā. 1923. gadā tika izdoti obligātie noteikumi šķirnes zirgu izlasei. Latvijas zirgu šķirne tapa zemnieku saimniecībās, saprātīgi izmantojot importētos zirgus, Oktē un Svētciemā iegūtos, kā arī izmantojot vietējos vaisliniekus. **Šķirni apstiprināja 1937.gadā ar nosaukumu „Latvijas siltasinis” (smagais un vieglais).**

Vācu okupācijas periodā pēc 1941. gada vaislā sāka izmantot arī Holšteinas šķirnes ērzeļus. Neskatoties uz kara postošo ietekmi uz zirgkopību un Latvijas okupāciju un pievienošanu Padomju Savienībai, turpinājās darbs Latvijas šķirnes zirgu audzēšanā. 1950. gadā Latvijas šķirnes zirgu īpatsvars Latvijā bija 70-90%. 1960-gados pēc Maskavas norādījumiem zirgaudzēšana Latvijā tika samazināta līdz minimumam. Neskatoties uz to, šajā laikā tika izaudzēti vairāki izcili Latvijas zirgu šķirnes pārstāvji un Latvijas šķirnes zirgi veiksmīgi piedalījās un uzvarēja vairākās Vissavienības sacensībās. Latvijas zirgu skaistais eksterjers un lieliskā attīstība ļāva tiem gūt izcilus novērtējumus Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādēs, kurās kopš 1954.gada godalgoti ar diplomiem, rekordistu un čempionu

nosaukumiem. 1952. gadā pēc valdības lēmuma visus Latvijas šķirnes zirgus sāka vienoti saukt par Latvijas braucamo zirgu šķirni, 1976. gadā - par Latvijas zirgu šķirni. 1965. gadā tika uzsākts Latvijas šķirnes zirgu eksports un kopš 1972. gada Latvijas šķirnes sporta zirgu eksports nemitīgi pieauga. Sporta tipa zirgu darbaspēju palielināšanai, kā uzlabotājus izmantoja Angļu pilnasiņu un Traķēnes šķirņu vaisliniekus. Sākot no 70 gadu vidus, zirgkopībai pamazām atkal tika pievērsta pienācīgā uzmanība, atjaunojot vairākas zirgaudzēšanas saimniecības, būvējot jaunus staļļus. Lai gan 80. gadu beigās un 90. gados zirgu skaits kopumā turpināja samazināties, Latvijas šķirnes sporta zirgu audzēšana turpinājās un zirgu eksports uz ārzemēm pieauga.

Mūsdienu Latvijas siltasiņu zirgu šķirne atbilstoši starptautiskā sporta zirgu tirgus tendencēm. Latvijā audzētie zirgi ir piemēroti klasiskajām jātnieku sporta disciplīnām, arī starptautiskā līmeņa sacensībām. Šie zirgi ir lieliski piemēroti arī jauniešu amatieru klases sportam kā nosvērti, talantīgi un labdabīgi zirgi, kuru izcelsmē vērojami starptautiski atzīti vaislas ērzeļi.

2.2. Radniecīgo un uzlabotāju zirgu šķirņu apraksti

Hanoveras šķirne:

18.gadsimtā radīta, 1888.g. apstiprināta, daļēji slēgta ciltsgrāmata, bet pēdējos gadus desmitos izkopta kā sporta zirgu šķirne. Hanoveras zirgi piemēroti gan iejādei, gan konkūram, gan trīscīņai. Šķirne izceļas ar eleganci un labām darbaspējām, ērzeļi tiek sertificēti atsevišķi iejādei un konkūram (specializācija). Skausta augstums 165 - 172cm, viegls sporta tips. Latvijas šķirnes uzlabošanā izmantota jau kopš 20.gadsimta sākuma.

Holšteinas šķirne:

1891.g. apstiprināta daļēji slēgta ciltsgrāmata, šobrīd viena no vadošajām konkūra zirgu šķirnēm pasaulē. Sākotnēji šķirne bijusi masīvāka kā Hanoveras un daļēji šo īpašību saglabājusi. Latvijas šķirnes uzlabošanā līdz 1990.gadam izmantota samērā maz, bet pēc tam importēti daudzi Holšteinas ērzeļi, kā arī ķēves.

Oldenburgas šķirne:

Šķirne, kas 20.gadsimta sākumā izmantota Latvijas šķirnes braucamā tipa radīšanā. Kopš 1970.gadiem ar mērķtiecīgu angļu pilnasiņu ērzeļu izmantošanu šķirne modernizēta par universālu sporta zirgu - specializējoties iejādē un konkūrā; tagad Oldenburgas ērzeļi tiek izmantoti sportisko īpašību iegūšanai. Mūsdienu Oldenburgas ciltsgrāmata ir atvērta, tiek iekļauti dažādu šķirņu dzīvnieki ar vēlamajām īpašībām.

Angļu pilnasiņu (tīrasiņu) šķirne:

Šķirne radīta auļošanas sacensībām 18.gadsimtā (pirmā ciltsgrāmata 1793.g.) kā slēgta ciltsgrāmata. Tiem ir bijusi milzīga ietekme, pārveidojot smago siltasiņu šķirnes par mūsdienu sporta zirgiem, vidēji sporta tipa zirgam ir 20-60% angļu pilnasiņu asinība. Sporta zirgu audzēšanai progresējot, arvien mazāk izmanto pašus angļu pilnasiņus.

Traķēnas zirgu šķirne

Traķēnes zirgi ir Eiropas siltasiņu zirgu šķirne, kas radusies Austrumprūsijā, Traķēnes zirgaudzētavā. Šķirne nodēvēta šīs slavenās audzētavas vārdā, un visas traķēniešu ciltslīnijas ir cēlušās no šīs audzētavas. Sākumā traķēnieši bija kompakti, spēcīgi zirgi, kuriem trūka ievērojamāki izmēri un elegances. 19. gadsimtā sākās rūpīgāka šķirnes attīstīšana, uzmanīgi uzlabojot traķēniešus ar labākajiem angļu tīrasiņiem un arābu zirgiem. Audzēšanas programmas mērķis bija iegūt labākas izturības zirgus, kas sevi spētu pierādīt ne tikai kā labus jājamzirus armijas vajadzībām, bet arī kā darba zirgus Austrumprūsijas zemnieku vajadzībām miera laikos.

Tīrasiņi spēcīgajiem, stabilajiem un cēlajiem traķēniešiem deva savus izmērus, temperamentu un izturību, bet arābu zirgi – eleganci.

Mūsdienu traķēnieši ir liela auguma zirgi, skaustā vidēji 160-170 cm. Pieļaujamas ir visas apmatojuma krāsas. Traķēnieši sevī iemieso viscēlāko vācu jājamzirgu šķirni. Vēlamais traķēniešu tops ir eleganti, liela auguma, harmoniski veidoti zirgi, kurus raksturo izteiksmīgums un aristokrātiskums.

2.3. Šķirnes standarts

Šķirnes standarts palīdz novērtēt zirgu objektīvi un vienmērīgi, radot ietvaru, kurā vērtēšanas eksperti veic novērtēšanu. Tas samazina subjektīvismu, nodrošinot lielāku ticamību, viendabīgumu un atkārtojamību.

Šķirnes standarts sporta tipa zirgam:

Eksterjers	Harmonisks taisnstūra veida korpuss, atlētisks, izturīgu skeletu, horizontālu un/vai viegli augšupejošu līdzsvara līniju. Galva proporcionāla, ar taisnu profilu; pagars, nedaudz izliekts kakls ar muskuļotu kumbra daļu, garu pakausi; skausts vidēji garš un augsts; spēcīgu un muskuļotu muguras/jostas vietu, gari, paslīpi krusti, plats un vidēji plats un dziļš krūšu kurvis. Korekti veidotas, pagaras kājas ar labi attīstītām locītavām, garu, labi apmuskuļotu apakšplecu un apakšcisku un vidēja lieluma, izturīgiem nagiem.
Gaitas	Ritmiski 4-taktu soļi, aktīva kāju darbība, viegli, plaši, elastīgi un ar impulsu. Ritmiski 2-taktu rikši, aktīva kāju darbība, viegli, plaši, elastīgi un ar impulsu. Iejādes līniju zirgiem augšupvirzoša kustība, parādot darbību no pleca ar plašu tvērienu un viegli izteiktu ceļgalu pacelšanu. Ritmiski 3-taktu lēkši, aktīva kāju darbība, viegli, plaši, elastīgi un ar impulsu. Korekta gaitu precizitāte (bez novirzēm no taisnvirziena). Spēja bez piepūles pagarināt un saīsināt lēkšu gaitu, nezaudējot ritmu, līdzsvaru un spēju nest sevi.
Lēciena kvalitāte	Ķermenis veido arku (lēciena laikā kakls tiek liekts uz leju, ķermenis seko kaklam), ar ātru, spēcīgu atspērienu, paceltām un cieši salocītām priekškājām, elastīgu muguru, atstieptām pakaļkājām. Koordinēts, elastīgs, drošs un viegls lēciens.
Temperaments	Nosvērts, labdabīgs un vērsts uz sadarbību ar cilvēku, viegli jājams, inteliģents un drosmīgs
Krāsa	Dūkana, bēra, ruda, sirma. Nevēlama ir dārka krāsa.

3. AUDZĒŠANAS PROGRAMMAS GEOGRĀFISKĀ TERITORIJA

Audzēšanas programmu realizē Latvijas Republikā un Eiropas Savienības valstīs, kur tiek audzēti Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes tīršķirnes dzīvnieki.

4. ZIRGU IDENTIFIKĀCIJAS SISTĒMA

Visi zirgu dzimtas dzīvnieki, to ganāmpulki un novietnes ir reģistrējamas, un visi zirgu dzimtas dzīvnieki ir apzīmējami. Lauksaimniecības dzīvnieku dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Zirgiem tiek piešķirts identifikācijas numurs, kas sastāv no 14 zīmēm, ganāmpulkam tiek piešķirts ganāmpulka reģistra numurs. Reģistra izveidošanu un uzturēšanu nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC). Zirgiem izsniedz identifikācijas dokumentu (pasi) uz visu dzīves laiku.

Lai nodrošinātu ciešu saiti starp zirgu dzimtas dzīvnieku un identifikācijas līdzekļiem, zirgu identificēšanai izmanto zirgu dzimtas dzīvnieku elektroniskos identificētājus ("transponderus"). Lai zirgu reģistrētu un zirgs saņemtu pasi, ir jāaizpilda zirga reģistrācijas kartīte un zirgs ir jāiezīmē ar transponderu. Reģistrācijas kartītes, tostarp identifikācijas dokumentā iekļaujamā grafiskā zīmējuma, aizpildīšanu veic LDC reģistrēta fiziska persona, kas ir saņēmusi sertifikātu zirgu vērtēšanai. Transpondera ievietošanu var veikt šim darbam sertificēta fiziska persona (zirgu vērtētājs vai praktizējošs veterinārārsts). Ja ir pazaudēts oriģinālais identifikācijas dokuments un ir pieejama pietiekama un pārbaudāma informācija, zirgam izsniedz dokumenta dublikātu; citos gadījumos izsniedz aizstājošo dokumentu, kas iepriekš reģistrētu zirgu dzimtas dzīvnieku pazeminās vaislai un nobarošanai paredzēta zirgu dzimtas dzīvnieka statusā.

Pamatojoties uz zirga reģistrācijas kartiņu, LDC īpašniekam 14 dienu laikā izsniedz zirga pasi. Pasē norādīto izcelšanos apstiprina šķirnes zirgu audzēšanas organizācija.

Vārdu Latvijas siltasiņu šķirnes zirgam vēlams izvēlēties tādu, kas sākas ar tēva vārda pirmo burtu, vieglākai zirga izcelsmes izsekojamībai.

Latvijas siltasiņu šķirnes zirgus apzīmē ar šķirnes apzīmējumu **LS**. Šķirnes nosaukums angļu valodā – Latvian Warmblood ar starptautisko apzīmējumu **LWB**. Radniecīgo un šķirnes uzlabošanā pieļaujamo šķirņu apzīmējumi 1.pielikumā.

1.tabula

Zirga identitātes numurs (zirgiem, kuri apzīmēti līdz 31.12.2009):	14 zīmes: LV060046250001 LV = valsts kods 0600462 = ganāmpulka numurs 5 = sugas kods 0001 = dzīvnieka numurs
Zirga identitātes numurs (zirgiem, kuri apzīmēti no 01.01.2010) - UELN kods:	15 zīmju burtciparu kods, ko veido: 1) ar UELN sistēmu saderīgs sešciparu identifikācijas kods datubāzei; 2) zirga individuālais deviņciparu numurs.
Papildus apzīmēšana	Izmanto starptautisko zirga apmatojuma krāsas un pazīmju aprakstu Degzīme Transponders
Ciltsgrāmata	Ieraksta zirga identifikācijas numuru, (CG numuru)

5. CILTSGRĀMATA

Ciltsgrāmatu izmanto tīršķirnes dzīvnieku reģistrēšanai, ciltsdarba sasniegumu analīzei, labāko dzīvnieku izlasei, izcelšanās datu ticamības pārbaudei.

Ciltsgrāmatu kārtu šķirnes zirgu audzētāju biedrība. Zirga atbilstības izvērtēšanai un uzņemšanai ciltsgrāmatā biedrība izmanto dzīvnieka individuālajā uzskaites kartītē (turpmāk – ciltskartītē) vai zootehniskajā sertifikātā norādītos datus.

Lai zirgu ierakstītu ciltsgrāmatā, tā īpašnieks slēdz ar biedrību vienošanos par zirgu ierakstīšanu ciltsgrāmatā.

Prasības zirga ierakstīšanai ciltsgrāmatas A un B daļā

Ciltsgrāmatā ir divas daļas – galvenā A daļa (turpmāk – galvenā daļa) un papilddaļa – B daļa (turpmāk – papilddaļa). A daļa tiek iedalīta divās klasēs – A1 un A2 klasē.

Galvenajā (A) daļā uzņem visus dzīvus zirgus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme četrās paaudzēs (ciltsgrāmatas galvenajā daļā uzņem arī zirgus vecākus un vecvecākus):

- A1 klasē ieraksta zirgus ar atbilstošu izcelsmi un produktivitāti atbilstoši audzēšanas programmas prasībām;
- A2 klasē ieraksta zirgus, kuriem ir tikai atbilstoša izcelsme. A2 klasē uzņem zirgus no gada vecuma;
- zirgus ar audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti var pārcelt no A2 uz A1 klasi;
- B daļā pašlaik esošos zirgus ar atbilstošu izcelsmi pārceļ uz A daļu A2 klasi;
- A daļā uzņem arī radniecīgo un pieļaujamo šķirņu ķēves, kas tiek izmantotas vaislā ciltsdarba programmas ietvaros.

Papilddaļā (B) ieraksta šķirnes zirgus, kas atbilst audzēšanas programmas minimālajām prasībām, ar zināmu izcelsmi vismaz trijās paaudzēs, krustojuma dzīvniekus.

Pēcnācēju statusa paaugstināšana no papilddaļas – ja māte ierakstīta B daļā, bet tēvs A daļā, tad pēcnācējs tiek ierakstīts A daļā.

Ja zirgu īpašnieks vairs nevēlas, lai attiecīgā ganāmpulka zirgi tiktu ierakstīti ciltsgrāmatā, īpašnieks iesniedz biedrībā iesniegumu par atteikšanos no šī pakalpojuma.

Datus par ciltsgrāmatā ierakstītajiem dzīvniekiem glabā organizācijas arhīvā un nodrošina visiem interesentiem piekļuvi minētajiem datiem

Ciltsgrāmatā norādāmie dati.

Par dzīvniekiem, kurus ieraksta ciltsgrāmatā, tiek uzskaitīta šāda informācija:

- Vārds. (Vārdu Latvijas šķirnes zirgiem izvēlas ar tēva vārda pirmo burtu);
- Identifikācijas numurs;
- Dzimšanas gads un datums;
- Dzimums;
- Augums skaustā;
- Klase;
- Šķirne un šķirnība;
- Krāsa un pazīmes (pielietojot starptautisko zirga identifikācijas metodi);
- Dzimšanas vieta (saimniecības nosaukums, pagasts, novads);
- Zirga īpašnieks (uzvārds, saimniecības nosaukums, pagasts, novads);

Vērtējuma apraksts:

- Reģistrēta zirga izcelšanās;
- Zirga izmēri – skausta augstums, krūšu apkārtmērs un pēdvidus apkārtmērs.
- Eksterjera vērtējums
- Darbaspēju vērtējums
- Vaislas darbība
- Sporta rezultāti

6. SELEKCIJAS UN AUDZĒŠANAS MĒRĶIS

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes selekcijas mērķis ir uzlabot šķirnes vaislas dzīvnieku eksterjera un darbaspēju īpašības, šķirni izkopjot kā modernu un piemērotu mūsdienu klasisko sporta veidu (konkūrs, iejāde, trīscīņa) prasībām un saglabājot šķirnei raksturīgās īpašības - labdabību, nosvērtību, stipru konstitūciju ar korektām, plašām un enerģiskām gaitām.

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa zirgu selekcija ir attīstāma atbilstoši starptautiskā sporta zirgu tirgus tendencēm, lai palielinātu Latvijas zirgu audzētāju konkurētspēju.

Selekcijas darbā ar sporta tipa zirgiem praktizē gēnu importēšanu, lai uzlabotu esošās saimnieciski derīgās īpašības un radītu lielāku variāciju dažādību izlasei.

Veicamie uzdevumi:

- Veikt rūpīgu izlasi un selekciju populācijā, kā arī iepirkt pasaules līmeņa biomateriālu populācijas ģenētiskās kvalitātes uzlabošanai;
- Vaislas ērzeļu kvalitātes veicināšana, veicot centralizētu ikgadējo vaislas ērzeļu sertifikāciju atbilstoši *Nolikumam par Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu sertifikēšanu*;
- Individuālā kumeļu, jaunzirgu, vaislas ērzeļu un ķēvju vērtēšana saskaņā ar šķirnes standarta prasībām un atbilstoši audzēšanas programmai;
- Snieguma pārbaudes datu uzskaitē visiem šķirnes dzīvniekiem;
- Ķēvju iedalīšana klasēs, stimulējot kvalitatīvāka vaislas materiāla izmantošanu.

7. SNIEGUMA PĀRBAUDES

Snieguma pārbaude Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei ietver zirgu vērtēšanas un zirgu darbaspēju novērtēšanas datu reģistrēšanu. Latvijas siltasiņu zirgu snieguma pārbaudes datu uzskaites datubāzi uztur un snieguma pārbaudes datu apstrādi nodrošina šķirnes zirgu audzētāju biedrība. Snieguma pārbaude ir brīvprātīgs pasākums, ko ganāmpulkā nodrošina tā īpašnieks.

Zirgu vērtē fiziskā persona, kas ir saņēmusi sertifikātu zirgu vērtēšanai un noslēgusi līgumu ar šķirnes zirgu audzētāju biedrību par zirgu vērtēšanu audzēšanas programmas īstenošanai (turpmāk – zirgu vērtētājs) vai šķirnes zirgu audzētāju biedrības izveidota komisija.

Zirgus vērtē pēc sekojošiem kritērijiem:

- izcelsme/tips
- izmēri
- eksterjers,
- darba spējas
- pēcnācēju kvalitāte.

Zirgu šķirnību nosaka tikai pēc zirga izcelsmi pierādošiem dokumentiem.

Eksterjera un darbaspēju pazīmju aprakstu veic, aizpildot zirga lineāro profilu. Iegūtie vērtēšanas rezultāti tiek iesniegti un uzglabāti šķirnes zirgu audzēšanas biedrībā, kas tos apkopo un veido datu bāzi katram šķirnes zirgam.

Iegūtos datus izmanto ciltsvērtības aprēķināšanā.

Zirga snieguma pārbaudē iegūtie vērtējumi tiek fiksēti *Zirga vērtēšanas lapā*” (5.pielikums) un ciltskartītē.

Katru kritēriju vērtē pēc 10 ballu skalas:

- 10 - attiecīgā pazīme izteikta izcili,
- 9 - attiecīgā pazīme izteikta teicami,
- 8 - attiecīgā pazīme izteikta ļoti labi,
- 7 - attiecīgā pazīme izteikta labi,
- 6 - attiecīgā pazīme izteikta vidēji,
- 5 - attiecīgā pazīme izteikta zem vidējā,
- 4 - attiecīgā pazīme izteikta apmierinoši,
- 3 - attiecīgā pazīme izteikta neapmierinoši,
- 2 - attiecīgā pazīme izteikta slikti,
- 1 - attiecīgā pazīme izteikta ļoti slikti.

Lineāro profilu atzīmē 7 gradācijās, atkarībā no pazīmes izteiktības, izmantojot skalu no -3 līdz 3.

7.1. Izcelsme - šķirnības noteikšana

Zirga šķirni nosaka pēc tā izcelsmes, pamatojoties uz normatīvajos aktos noteikto ciltsdokumentāciju.

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnē ieskaita zirgus, kuri cēlušies no Latvijas un tai radniecīgām vai pieļaujamām šķirnēm. **Latvijas zirgu šķirnei radniecīgās šķirnes ir Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes.** Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei pieļaujamās šķirnes:

Dānijas siltasinis <http://varmblod.dk/GB>

Nīderlandes siltasinis - <https://www.kwpm.org>

Francijas jājamzirgs - <http://en.sellefrancais.fr>
 Vestfāles - <http://www.westfalenpferde.de/en/>
 Zviedrijas siltasinis - <https://swb.org>
 Meklenburgas - <https://www.pferdezuchtverband-mv.de/>
 Reinzemes - <https://www.pferdezucht-rps.de/>
 Bavārijas, Virtembergas - <https://zfdp.de/zuchtprogramme/>
 Brandenburgas - <https://www.pferde-brandenburg-anhalt.de/aktuelles/>
 Zangershaides - <http://www.zangersheide.com/nl/home>
 Saksijas – Anhaltes - <https://www.pferde-brandenburg-anhalt.de/aktuelles/>
 Igaunijas sporta zirgs - <http://estsporthorse.ee/?id=179>
 Lietuvas jājamzirgs - <http://www.lthorses.eu/en/>
 Baltijas hanovers - <https://www.baltijoshanoveriai.lt/>
 Beļģijas siltasinis - <https://www.pferde-brandenburg-anhalt.de/aktuelles/>
 Šveices - <https://www.swisshorse.ch/de/home/>
 Somijas siltasinis - http://www.hippos.fi/hippos/muut/in_english
 Norvēģijas siltasinis - <https://norskvarmblood.no>

un citas, ja tām pierādāma izcelšanās no Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnēm. Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei pieļaujama asins pieliešana ar **Angļu pilnasiņu** vai **Traķēnes šķirnes** vaisliniekiem un attiecīgās šķirnes **asinības pakāpe nedrīkst pārsniegt 62,5%**. Tīršķirnei pieder dzīvnieki, kuri cēlušies no vienai šķirnei vai radniecīgai un pieļaujamai šķirnei audzēšanas programmu ietvaros piederošiem vecākiem un kuriem zināma izcelsme ne mazāk kā 4 paaudzēs.

2.tabula

Asinības noteikšana

Mātes asinība, %	Tēva asinība, %						
	0	25	50	75	87,5	93,75	100
0	0	12,5	25	37,5	43,75	46,88	50
25	12,5	25	37,5	50	56,25	59,38	62,5
50	25	37,5	50	62,5	68,75	71,88	75
75	37,5	50	62,5	75	81,25	84,25	87,56
87,5	43,75	56,25	68,75	81,5	87,5	90,63	93,75
93,75	46,88	59,38	71,88	84,38	90,63	93,75	96,88
100	50	62,5	75	87,5	93,75	96,88	100

Latvijas siltasiņu zirgu (LS) šķirnes apzīmējumu piešķir, ja:

- zirgs dzimis Latvijā, vecāki cēlušies no Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vai radnieciskām vai pieļaujamām šķirnēm un izcelsme zināma vismaz 4 paaudzēs; citās valstīs dzimušus zirgus ar dokumentāli pierādāmu Latvijas siltasiņu šķirnes izcelsmi reģistrē kā LS šķirnes zirgus.
- *asins pieliešanai* pieļaujamo Angļu pilnasiņu un Traķēnes šķirņu kopējā asinība četrās paaudzēs nepārsniedz 62,5 %;

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei neradniecisko šķirņu pārošanas rezultātā iegūtie pēcnācēji uzskatāmi par krustojuma dzīvniekiem (starpšķirņu krustojumi – SK) un netiek vērtēti pēc Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes audzēšanas programmas.

Pēcncēji uzskatāmi par krustojuma dzīvniekiem (LSK), ja nav zināma izcelšanās 4 paaudzēs;

Krustojuma šķirības pakāpi (asinību) vienas šķirnes ietvaros nosaka pēc vecāku asinības pussummas, to noapaļojot uz mazāko pusi (2.tabula).

7.2. Izmēru noteikšana

Dzīvnieku mērīšanu veic no 24 mēnešu vecuma, rezultātus fiksējot *Zirga vērtēšanas lapā* (5.pielikums), norādot mērīšanas vietu, datumu. Mēra:

- skausta augstumu
- krūšu apkārtmēru
- pēdvidus apkārtmēru.

3.tabula

Ieteicamie minimālie Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa zirgu izmēri iekļaušanai ciltskodolā

Grupa	Skausta augstums (SA)	Krūšu apkārtmērs (KA)	Pēdvidus apkārtmērs (PA)
Vaislas ērzeļi	164	185	21,0
Vaislas ķēves	162	180	20,5

7.3. Eksterjera vērtēšana

Mūsdienu zirga eksterjers (jeb ārējā uzbūve, forma) ir dabiskās izlases un selekcijas kopīgs rezultāts, kas atšķiras ne vien starp dažādām šķirnēm, bet arī vienas šķirnes dažādu subpopulāciju un līniju starpā. Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes selekcijā eksterjeru uzskata par būtisku zirga kvalitātes rādītāju.

Eksterjera novērtēšana ietver fenotipiskās pazīmes, kas piešķir dzīvniekam spēju attīstīt īpašas darba spējas. Zirga produktivitāte, pirmkārt, ir kustību spēja, kura galvenokārt pamatojas uz fizioloģiskiem un enerģētiskiem faktoriem un attīstās pēc mehāniskiem un statistiskiem likumiem. Pareizas un enerģiskas kustības sporta zirgiem nepieciešamas daudzās disciplīnās, pastāv konkrētas eksterjera pazīmes, kuras konkrētās disciplīnās ir vēlamas. Labu kustību kvalitāti lielā mērā nosaka kāju stāvotnes, locītavu leņķi, pleca un vēzīšu slīpums. Iejādes zirga darba spējas būtiski ietekmē augšstilba kaula slīpums un garums, iegurņa slīpums, locītavu saišu stiprums, pleca garums, pie kam vislielākā ietekme ir zirga augšstilbiem. Konkūra zirgam lēciena tehniku ietekmē iegurņa slīpums, lāpstiņas un augšstilba slīpums. Konkūra zirga audzēšanā eksterjeram nav tik būtiska loma kā iejādes zirgiem.

Eksterjera vērtēšanu zirgam veic sākot ar 24 mēnešu vecumu, *Zirga vērtēšanas lapā* (5.pielikums) ierakstot izcelsmes/tipiskuma vērtējumu, mērīšanas un vērtēšanas vietu, datumu, izmērus un eksterjera vērtējumu. Zirgam vērtē 7 eksterjera grupas, katru pēc desmit ballu skalas, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām. Eksterjera pazīmju aprakstu veic, aizpildot zirga lineāro profilu.

7.4. Darbaspēju novērtēšana

Darbaspēju novērtēšanai izmanto pārbaudes testu, vērtēšanas rezultātus uzrādot *Zirga vērtēšanas lapā* (5.pielikums). Katra zirga darbaspējas vērtē sertificēts zirgu vērtēšanas eksperts, katru pazīmi vērtējot pēc desmit ballu skalas, maksimālais iegūstamo punktu skaits 40. Iegūtie vērtēšanas rezultāti tiek un iesniegti un uzglabāti šķirnes zirgu audzēšanas biedrībā, kas veido

datu bāzi katram šķirnes zirgam. Darbaspēju pazīmju aprakstu veic, aizpildot zirga lineāro profilu.

Zirgiem vērtē **soļu gaitu** pie rokas, brīvās kustības **rikšos, lēkšos** un **lēciena tehniku**, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām.

Nevēlams ir nekonkrēts vai nenoslēgts lēciens ar nokarenām kājām, augsti paceltu galvu, kas saistīts ar stīvu vai atspiestu muguru, kad pazūd kustības līganums un ritms lēkšos.

Soļu gaita zirgam jāuzrāda ejot pavadā, rikšu, lēkšu gaita un lēciena kvalitāte vērtējama, zirgam virzoties brīvā kustībā. Nevēlamas īsas, līdzenas, neelastīgas, ar plecu cieši saistītas kustības un kustības ar sasprindzinātu muguru, kā arī smagas, uz priekšu krītošas vai neritmiskas kustības.

7.5. Ērzeļu vērtēšana iekļaušanai vaislas sastāvā

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa vaislas ērzeļu pamatsastāvā var tikt iekļauti tīršķirnes Latvijas siltasiņu šķirnes ērzeļi, kā arī importētie radniecisko un pieļaujamo šķirņu ērzeļi. Sporta tipam asins pieliešanai paredzēts izmantot Angļu pilnasiņu un Traķēnas šķirņu ērzeļus, ja tie atbilst vaislas ērzeļu prasībām.

Par vaislas ērzeli uzskatāms tīršķirnes ērzelis no 3 gadu vecuma, kas atbilst Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa prasībām, saskaņā ar šķirnes standartu, tas ir novērtēts saskaņā ar *Nolikumu par Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu sertificēšanu* (3.pielikums) un tam ir piešķirts vaislinieka sertifikāts atbilstoši normatīvo aktu prasībām, sākotnēji iegūstot pārbaudes ērzeļa statusu.

Lai veiktu izlasi, vaislas ērzeļiem vērtē:

- izcelsmi/tipiskumu,
- eksterjeru,
- darba spējas,
- pēcnācēju kvalitāti.

Eksterjera un darbaspēju pazīmju aprakstu veic, aizpildot zirga lineāro profilu.

Minimālās prasības sertificēšanai:

- izcelsme/ tips: ≥ 8 ballēm,
- eksterjera vērtējums: ≥ 52 balles,
- darbaspēju vērtējums ≥ 31 balle.

Vaislas sastāvā iekļaujamo ērzeļu minimālie izmēri 36 mēnešu vecumā ir sekojoši:

- Augstums skaustā: 164 cm
- Krūšu apkārtmērs: 185 cm
- Pēdvidus apkārtmērs: 21,0 cm

Svarīgs ir arī kopējais iespaids par ērzeli. Ērzelim jābūt labdabīgam, enerģiskam, nosvērtam, bez iedzimtiem defektiem. Saskaņā ar *Nolikumu par Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu sertificēšanu* (3.pielikums) ērzeļi ar eksterjera kļūdām vai 1-2 cm mazāku skausta augstumu nekā minimālās prasībās noteikto, bet teicamām (ne mazāk kā 36 balles) darba spējām, izņēmuma gadījumos ar komsijas slēdzienu var tikt sertificēti izmantošanai vaislā.

Vaislas ērzeļus pēc to kvalitātes iedala klasēs (4.tabula).

7.6. Ķēvju vērtēšana iekļaušanai vaislas sastāvā

Par vaislas ķēvi uzskatāma Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa tīršķirnes ķēve no 3 gadu vecuma, kas atbilst Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa minimālajām prasībām.

Vaislas ķēvju iekļaušana vaislas sastāvā notiek divās fāzēs:

1. Vaislas sastāvā iekļauj ķēvi no 3 gadu vecuma

2. Pēc 5 gadu vecuma tiek veikta vaislas ķēves pārvērtēšana, piešķirot kopvērtējuma klasi.

Lai veiktu izlasi, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām, vaislas ķēvēm vērtē:

- izcelsmi/ tipiskumu,
- eksterjeru,
- darba spējas,
- pēcnācēju kvalitāti

Vaislas ķēvi pēcnācēju kvalitāti vērtē pēc vismaz **1 vērtēta pēcnācēja**.

Pamatojoties uz minētajiem vērtējumiem, vaislas ķēves iedala kopvērtējuma klasēs, no kurām augstākā ir Elites klase, tad I un II klase.

7.7. Kumeļu vērtēšana

Vērtēšana tiek veikta, kumeļam no 4 līdz 6 mēnešu vecumam. Ķēve tiek vesta pie rokas, kumeļš nepiesiets seko mātei.

Kumeļam vērtē:

- izcelsmi/tipu
- eksterjeru, ķermeņa proporcijas
- gaitu kvalitāti (tiek novērtēta ar vienu kopēju atzīmi)
- kopējais iespaids

Katru pazīmi vērtē pēc 10 ballu skalas. Maksimālais iegūstamo ballu skaits ir 40. Rezultātus fiksē *Kumeļa vērtēšanas lapā 1* (6.pielikums). Kumeļa lineāro profilu atzīmē *Kumeļa vērtēšanas lapā 2* (7.pielikums).

Iegūtie vērtēšanas rezultāti tiek apkopoti un uzglabāti šķirnes zirgu audzēšanas biedrībā, kas veido datu bāzi katram šķirnes zirgam.

7.8. Jaunzirgu vērtēšana

Jaunzirgus vērtē sākot no 2 gadu līdz 3 gadu vecumam (ieskaitot), saskaņā ar šķirnes standarta prasībām.

Jaunzirgam vērtē:

- izcelsmi/ tipiskumu,
- eksterjeru,
- darba spējas.

Eksterjera un darbaspēju pazīmju aprakstu veic, aizpildot zirga lineāro profilu.

Jaunzirgu novērtēšana nepieciešama, lai īstenotu vaislas dzīvnieku – vaislas ērzeļu un vaislas ķēvju novērtēšanu pēc pēcnācēju kvalitātes, kā arī prognozētu pašu jaunzirgu izlasi. Jaunzirgu vērtēšanas rezultātus izmanto vaislas ērzeļu ciltsvērtības aprēķināšanai.

Jaunzirga vērtēšanu veic zirgu vērtēšanas eksperts, kurš arī nosaka jaunzirga ieteicamo izmantošanas virzienu un labākos jaunzirgus iesaka ikgadējam vērtēšanas finālam.

Iegūtie vērtēšanas rezultāti tiek apkopoti un uzglabāti šķirnes zirgu audzēšanas biedrībā, kas veido datu bāzi katram šķirnes zirgam.

7.9. Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu un ķēvju iedalījums klasēs

Pēc izcelsmes un tipiskuma, eksterjera, darbaspēju un pēcnācēju kvalitātes vērtējuma vaislas zirgus iedala klasēs.

Prasības Elites klases ķēvēm:

- Ķēvei jābūt tīršķirnes (ierakstīta ciltsgrāmatas pamatdaļā A1 daļā).
- Ķēves tēvam jābūt sertificētam ērzelim;
- Ķēvei jābūt novērtētai pēc eksterjera ar kopvērtējumu vismaz **52 balles**;
- Ķēvei jābūt novērtētai pēc darbaspējām (ja objektīvu iemeslu dēļ tas nav iespējams, tad ņem vērā jaunzirgu darbaspēju vērtējumu). Darbaspēju kopvērtējumam jābūt vismaz **30 balles**.
- Ķēves izmēriem ir jāpārsniedz šķirnei noteiktos minimālos izmērus;
- **Ķēvei jābūt vismaz trīs novērtētiem pēcnācējiem.** Ķēve, kura atbilst visiem citiem rādītājiem, bet ir devusi 1 vai 2 pēcnācējus, tiek ieskaitīta **E klases kandidātēs**.

Prasības I klases ķēvēm:

- Ķēvei jābūt tīršķirnes (ierakstīta ciltsgrāmatas pamatdaļā).
- Ķēves tēvam jābūt sertificētam ērzelim;
- Ķēvei jābūt novērtētai pēc eksterjera ar kopvērtējumu **vismaz 49 balles**;
- Ķēvei jābūt novērtētai pēc darbaspējām (ja objektīvu iemeslu dēļ tas nav iespējams, tad ņem vērā jaunzirgu darbaspēju vērtējumu). Darbaspēju kopvērtējumam jābūt **vismaz 28 balles**;
- Ķēves izmēriem ir jāpārsniedz šķirnei noteiktos, minimālos izmērus;
- Ķēvei jābūt vismaz vienam novērtētam pēcnācējam.

Prasības II klases ķēvēm:

Visas ķēves, kas neatbilst I klases prasībām pēc eksterjera un darbaspēju vērtējumiem. Šīs ķēves vaislas darbam nav ieteicamas.

4.tabula

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes sporta tipa vaislas ērzeļu un ķēvju iedalījums klasēs

Īpašības	Elite klase Ē	I klase Ē	Elite klase Ķ	I klase Ķ	II klase Ķ
Izcelsme, tipiskums	≥8	7	≥8	7	6
Eksterjers	≥54	52-53	≥52	49-51	≤48
Darbaspējas*	≥34	31-33	≥30	28-29	≤27
Pēcnācēju kvalitāte**	≥80	77-79	≥80	77-79	74-76

* Darbaspēju kopvērtējums: soļi, rikši, lēkši, brīvā lēciena tehnika.

** Pēcnācēju vidējais kopvērtējums, matemātiski noapaļojot.

7.10. Ciltsdokumentācija

Ciltsdokumentācija nodrošina informāciju par dzīvnieka un tā priekšteču izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību, kā arī par pārmaiņām, kas notikušas ar dzīvnieku tā dzīves laikā. Ciltsdokumentāciju sagatavo un kārtro šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība atbilstoši attiecīgajiem MK noteikumiem.

Ciltsdokumentācijas kārtrošanai nepieciešamās ziņas biedrība saņem no konkrētā dzīvnieka īpašnieka un dzīvnieka pārrauga.

Ciltsdokumenti:

- zootehniskais sertifikāts
- ciltskartīte jeb individuālās uzskaites kartīte
- vaislinieka izmantošanas sertifikāts

Zootehniskais sertifikāts

Zootehniskais sertifikāts ir izcelsmes sertifikāts, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem izsniedz papīra vai elektroniskā formā un kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieka vai tā reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju. Izsniedz tikai tīršķirnes vaislas lauksaimniecības dzīvniekiem

Zootehniskais sertifikāts atbilst noteiktai formai, izņemot ja:

- nepieciešamā informācija norādīta citos dokumentos.
- informācija ir iekļauta zirgu dzimtas dzīvnieka individuālā pastāvīgā identifikācijas dokumentā (pasē).

Dzīvniekiem, kuri nav tīršķirnes, izsniedz izcelsmes apliecinājumu.

Dzīvnieka individuālā uzskaites kartīte (ciltskartīte)

Ciltskartīti kārtro papīra formā vai elektroniski biedrības snieguma pārbaudes datubāzē.

Ciltskartītē paredz ailes šādiem ierakstiem par lauksaimniecības dzīvnieku:

- dzimšanas datums, vieta, audzētājs un tā ganāmpulka reģistra numurs, īpašnieks;
- identifikācijas numurs un dzimums;
- šķirne un asinība;
- izmēri (atbilstoši audzēšanas programmā paredzētajam);
- priekšteču izcelšanās četrās paaudzēs (identifikācijas numuri, ciltsgrāmatas numuri);
- dzīvnieka attīstības rādītāji, produktivitāte, eksterjera vērtēšanas dati (atbilstoši audzēšanas programmā paredzētajam);
- atražošanas rādītāji (pēcnācēji);
- ciltsgrāmatas numurs un datums, kad dzīvnieks ierakstīts ciltsgrāmatā.

Vaislinieka izmantošanas sertifikāts

Ciltsdokuments, kurš apliecina to, ka ērzelis atzīts par atbilstošu šķirnes dzīvnieku pavairošanai saskaņā ar audzēšanas programmu.

Nolikumu par Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes vaislas ērzeļu sertificēšanu skat. 3.pielikumā.

Zootehniskās uzskaites pirmdokumenti

Sekmīgs selekcijas darbs zirgkopībā iespējams tikai tādās saimniecībās, kur ir regulāra un precīza zootehniskā uzskaitē. Jo plašāka un vispusīgāka informācija par dzīvniekiem, jo sekmīgāks ganāmpulkā ir izlases un atlases darbs. Kaut arī modernā datortehnika atvieglo pašu datu apstrādi un izvērtēšanu, tā neatvieglo datu iegūvi.

Zirga reģistrācijas kartīte

Zirga reģistrācijas kartiņu izraksta sertificēta persona 6 mēnešu laikā, kamēr kumeļš atrodas pie mātes, pamatojoties uz mātes individuālo uzskaites kartīti, pasi vai mātes šķirnes dzīvnieka sertifikātu un lecināšanas vai apsēklošanas dokumentācijā norādītajiem datiem. Ierakstus dzīvnieka individuālajā uzskaites kartītē izdara saskaņā ar normatīvajiem aktiem par dzīvnieku, ganāmpulku, novietņu reģistrēšanu un dzīvnieku apzīmēšanu un vērtēšanas datiem.

Dzīvnieku reģistra dokumenti

- ▶ Zirga reģistrācijas kartīte
- ▶ Izziņa par reģistrētu ganāmpulku
- ▶ Izziņa par reģistrētu novietni
- ▶ Dzīvnieku pārvietošanas deklarācija (ja dzīvnieki pirkti vai pārdoti, pārvietoti):
 - dzīvnieka saņēmējam;
 - dzīvnieka nosūtītājam.
- ▶ Zirga pase
- ▶ Novietnes dzīvnieku reģistra grāmata (*izmantojot LDC elektronisko ziņojumu ievades sistēmu, saimniecībā nav jāuztur Novietnes žurnāls papīra dokumenta veidā*).
- ▶ Ķēves lecināšanas apliecība;
- ▶ Notikuma ziņojuma lapas 2. eksemplārs.

Ķēves lecināšanas apliecība

Lecināšanas apliecības veidlapas izsniedz LDC vaislas ērzeļu īpašniekiem, kuru ērzelī atzīti par vaislā izmantojamiem normatīvajos aktos noteiktā kārtībā. Ērzeļa turētājs ir atbildīgs par lecināšanas apliecību izsniegšanu un ierakstīto datu patiesumu. Lecināšanas apliecības ir paškopējošas 3 eksemplāros. 1.eksemplāru aizpildītu nosūta uz LDC, 2.eksemplārs paliek pie ķēves īpašnieka un 3.eksemplārs pie ērzeļa īpašnieka.

Dabīgā lecināšanā izmantojamo vaislinieku vaislas darbības uzskaites žurnāls

Šķirnes zirgu audzēšanas saimniecībās, kurās vaislas ķēvju lecināšanai izmanto saimniecības īpašumā esošo ērzeli, veic ierakstu lecināšanas žurnālā, norādot ar kādu ērzeli un kad ķēve lecināta. Ieraksta pareizību garantē šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības vadītājs. Dabīgās lecināšanas dati saimniecībai jānosūta uz LDC likumā noteiktajā kārtībā vai jāievada LDC reģistrā elektroniski.

PIELIKUMI

1.pielikums

VA LDC lietotie zirgu šķirņu nosaukumi, to apzīmējumi

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei radniecīgās šķirnes	Latvijas siltasinis	LS
	Latvijas siltasinis (Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes braucamā tipa zirgs)	LSb
	Oldenburgas	OLD
	Saksijas-Tīringenes smagais siltasinis	SW
	Hanoveras	HN
	Holšteinas	HL
Latvijas siltasiņu zirgu šķirnei pieļaujamās šķirnes	Latvijas siltasiņu (krustojums)	LSK
	Angļu pilnasinis	XX
	Traķēnes	TR
	Dānijas siltasinis	DWB
	Nīderlandes siltasinis	KW
	Francijas jājamzirgs	SF
	Vestfāles	WE
	Zviedrijas siltasinis	SWB
	Meklenburgas	MB
	Reinzemes	RZ
	Bavārijas	BA
	Hessenes	HS
	Virtembergas	VB
	Brandenburgas	BB
	Zangershaides	ZG
	Saksijas - Anhaltes	SA
	Igaunijas sporta zirgs	ESH
	Beļģijas siltasinis	BWP

	Šveices	CH
	Somijas siltasinis	FWB
	Norvēģijas siltasinis	NWB

Šķirnes zirgu audzēšanas saimniecību atestācijas kārtība

Saimniecības, kas nodarbojas ar tīršķirnes zirgu audzēšanu, izvērtē un piešķir tām šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu, šķirnes zirgu audzētāju biedrības (turpmāk – biedrības).

Uz šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu var pretendēt saimniecības, kas nodarbojas ar šķirnes zirgu audzēšanu un atbilst šādiem kritērijiem:

- saimniecības ganāmpulkā ir vismaz **5 (piecas) tīršķirnes vaislas ķēves**, kas iekļautas šķirnes ciltskodolā;
- saimniecības ganāmpulkā atbilstoši audzēšanas programmai audzē, selekcionē un pavairo augstvērtīgus šķirnes dzīvniekus, kas paredzēti saimniecības ganāmpulka atražošanai un pārdošanai; realizē tīršķirnes dzīvniekus ar biedrības izdotu zootehnisko sertifikātu;
- saimniecībā ganāmpulka atražošanai izmanto tikai sertificētus vaisliniekus vai bioproduktu.
- saimniecības ganāmpulks ir reģistrēts un dzīvnieki ir apzīmēti atbilstoši normatīvajiem aktiem par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un dzīvnieku apzīmēšanas kārtību;
- saimniecībā īsteno ganāmpulka ciltsdarba plānu, kas saskaņots ar šķirnes zirgu audzētāju biedrību;
- dzīvnieku turēšanas apstākļi atbilst attiecīgajai lauksaimniecības dzīvnieku sugai normatīvajos aktos noteiktajām lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgajām labturības un higiēnas prasībām;
- **katru gadu līdz 1.februārim biedrībā iesniedz nākošā gada ciltsdarba plānu un atskaiti par iepriekšējo gadu.**

1. Saimniecība, kas pretendē uz šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu, biedrībā iesniedz:

- ✓ Iesniegumu.
- ✓ Ganāmpulka raksturojumu.
- ✓ Ganāmpulka ciltsdarba plānu.

2. Biedrība mēneša laikā pēc šo noteikumu minēto dokumentu saņemšanas izvērtē ganāmpulka atbilstību šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusam un pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

- 2.1. par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu;
- 2.2. par atteikumu piešķirt šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu.

3. Ja biedrība ir pieņēmusi lēmumu par atteikumu piešķirt šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu, saimniecība pēc sešiem mēnešiem (ja ir novērsti lēmumā minētie trūkumi) var atkārtoti iesniegt iesniegumu par šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu.

- Biedrība ne retāk kā reizi piecos gados pārbauda šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības ganāmpulku, sastāda pārbaudes aktu un iesniedz to datu centrā.
- Atestācijas izmaksas, saskaņā ar noslēgto līgumu un pamatojoties uz biedrības apstiprinātu cenrādi, sedz atestējamā saimniecība.

Iesniegums
par šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu

LATVIJAS ŠĶIRNES ZIRGU AUDZĒTĀJU ASOCIĀCIJAI
Reģ.Nr.40008081480

Iesniedzējs _____
(fiziskajai personai – vārds, uzvārds, personas kods,

juridiskajai personai – veids, nosaukums,

reģistrācijas numurs)

Ganāmpulka reģistrācijas Nr. _____

Iesniedzēja adrese _____

Lūdzu izskatīt iespēju piešķirt ganāmpulkam šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu.

Pielikumā:

1. Ganāmpulka raksturojums.
2. Ganāmpulka ciltsdarba plāns.

(datums)

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

VĒRTĒŠANAS SKALA.

Nr. p.k.	Vērtēšanas kritēriji	Punkti
1.	Izmantoto vaislas ērzeļu kvalitāte: <ul style="list-style-type: none"> Izmanto sertificētus vaislas ērzeļus Izmantots nesertificēts ērzelis Grūsno ķēvju īpatsvars, 80% un vairāk 70-79% 60-69%	10 maks. 5 -3 5 4 3
2.	Vaislas ķēvju kvalitāte Atbilst izmēru prasībām un novērtētas pēc eksterjera 100% 90-99% 40-89% 1-39 %	10 maks. 10 9 4-8 1-3
3.	Jaunzirgu kvalitāte, apmācība un vērtēšana Jaunzirgu kvalitāte (izmēri, eksterjers) Jaunzirgu apmācība un darbaspēju vērtējums	20 maks. 10 10
4.	Kumeļu kvalitāte (tiek ņemts vērā kumeļu novērtējums)	10 maks.
5.	Ciltsdokumentācija (ganāmpulka reģistrācijas žurnāls, lecināšanas apliecības, ērzeļu vaislas darbības žurnāls, dzimušo kumeļu reģistrācija, savlaicīga kumeļu apzīmēšana un pases, individuālās uzskaites ciltskartītes, pārvietošanas deklarācijas, notikumu ziņojuma lapas)	10 maks.
6.	Zirgu ēdināšana (barības devas, barības kvalitāte, ganību nodrošinājums)	10 maks.
7.	Zirgu turēšana (telpu piemērotība, barības uzglabāšana, pakaišu pielietošana, pastaigu nodrošinājums)	10 maks.
8.	Veterinārais un sanitārais stāvoklis	5 maks.
9.	Nagu kopšana	5 maks.
10.	Zirgu staļļu apkārtne (t.sk. kūsmēsļu novietošana)	5 maks.
11.	Inventāra glabāšana un kopšana	2 maks.
12.	Darba drošība	3 maks.
	Kopā:	100

SAIMNIECĪBAS NOSAUKUMS: _____
GANĀMPULKA REGISTRĀCIJAS NUMURS:

ŠĶIRNES ZIRGU AUDZĒŠANAS SAIMNIECĪBAS NOVĒRTĒJUMS

Nr. p.k.	Vērtēšanas kritēriji	Maksimāli iegūstamo punktu skaits	Iegūtais vērtējums
1	Izmantoto vaislas ērzeļu kvalitāte	10	
2	Vaislas ķēvju kvalitāte	10	
3	Kumeļu kvalitāte	10	
4	Jaunzirgu kvalitāte un apmācība	20	
5	Zirgu turēšana (telpu piemērotība, pakaišu pielietošana, pastaigu nodrošināšana)	10	
6	Nagu kopšana	5	
7	Zirgu ēdināšana (barības devas, barības kvalitāte, ganību nodrošinājums)	10	
8	Ciltsdokumentācija	10	
9	Veterinārais un sanitārais stāvoklis	5	
10	Zirgu staļļu apkārtne (t.sk.kūtsmēslu novietošana)	5	
11	Inventāra glabāšana un kopšana	2	
12	Darba drošība	3	
Kopā		100	

Vērtēšanas komisijas slēdziens: _____

Vērtēšanu veica: _____

Datums: _____

NOLIKUMS PAR LATVIJAS SILTASIŅU ZIRGU ŠĶIRNES VAISLAS ĒRZEĻU CERTIFICĒŠANU

Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes ērzeļus un to vaislas materiālu certificē izmantošanai vaislai, ja:

- To ģenētiskā kvalitāte atbilst audzēšanas programmā minētajiem rādītājiem;
- ērzeļim ir piešķirts pārbaudāmā vaislinieka vai vaislas materiāla statuss, ja ģenētiskā kvalitāte tam vēl nav noteikta;
- ērzeļis ir ierakstīts ciltsgrāmatā;
- ērzeļim un vaislas materiālam ir izsniegts zootehniskais sertifikāts;
- ērzeļim ir veikta DNS ģenētiskās identitātes pārbaude.

Lecināšanas sertifikātu piešķir šķirnes zirgu audzēšanas biedrība (turpmāk – Biedrība).

Iespējami vairāki vaislinieka sertifikāta veidi:

- Pārbaudāmajam vaisliniekam un vaislas materiālam sertifikātu izsniedz uz pārbaudes laiku 5 gadi, kurā iegūst ģenētiskās kvalitātes novērtējumu;
- Pārbaudāmiem ērzeļiem, kurus vērtē ārpus centralizētas sertifikācijas, izsniedz ierobežotas izmantošanas sertifikātu (izmantošanai savā saimniecībā vai uz noteiktu ķēvju skaitu);
- Pēc sertifikāta pagarināšanas, kuru veic pamatojoties uz pēcnācēju kvalitātes vērtējumu, vaislas ērzeļis saņem sertifikātu uz neierobežotu darbības laiku.

Pārbaudāmā ērzeļa sertifikāta saņemšanai vaislas ērzeļa īpašnieks Biedrībā iesniedz iesniegumu (4.pielikums), papildus pievienojot:

- Dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi;
- Zootehnisko sertifikātu;
- DNS ģenētiskās identitātes pārbaudes rezultātus.

Ja iepriekš minētiem dokumentiem var piekļūt tīmekļa vietnē, tad iesniegumā var norādīt tiešu atsauci uz šo tīmekļa vietni.

Ja ērzeļi novērtējusi sertifikācijas komisija un pēc visiem rādītājiem ērzeļis atbilst vaislas ērzeļa prasībām, vaislinieka īpašnieks papildus iesniedz veterinārārsta slēdzienu par rentgenoloģisko izmeklējumu rezultātiem (ODC, špats, navikulārais sindroms). Ja sertifikācijas komisijai rodas aizdomas par roreru, kriptorhismu vai citiem iespējami pārmantojamiem defektiem, komisija var nozīmēt veikt papildus izmeklējumus.

Lai vaislas ērzeļis saņemtu pārbaudāmā vaislas ērzeļa sertifikātu, šķirnes zirgu audzēšanas biedrība pēc pieteikuma saņemšanas:

1. Izveido certificētu vērtēšanas ekspertu komisiju piecu cilvēku sastāvā (kopīgu visām biedrībām, kuras īsteno Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes audzēšanas programmu) un ne retāk kā reizi gadā veic centralizētu ērzeļu certificēšanu;
2. Lemj par ērzeļa iekļaušanu vaislas sastāvā, izvērtējot ērzeļa vērtēšanas rezultātus, kuri apkopoti „Zirga vērtēšanas lapā”;
3. Biedrība rakstiski motivē savu lēmumu.
4. Biedrība sastāda aktu par sertifikācijas rezultātiem.
5. Biedrība informē par savu lēmumu ērzeļa īpašnieku un, ja pieņemts negatīvs lēmums, izsniedz rakstisku atteikuma motivāciju.

6. Biedrība ir tiesīga pieaicināt sertificētus ārzemju speciālistus, kas ir kompetenti Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes selekcijā pieļaujamo zirgu šķirņu vērtēšanā.
7. Ērzeļiem, kas atzīti par vaislā derīgiem, biedrība izsniedz elektroniski sagatavotu sertifikātu.

Ja zirgu īpašnieks vēlas sēklot savas ķēves ar ievesto biomateriālu vai ved sēklot ķēves ar citas ES valsts sertificētajiem vaisliniekiem, tad par izmantojamo ērzeli /biomateriālu/ pirms sēklošanas ērzeļa īpašnieks Biedrībā iesniedz iesniegumu (4.pielikums), papildus pievienojot:

- Zootehnisko sertifikātu;
- Veterinārā (veselības) sertifikāta kopiju.

Sertifikāta pagarināšanai 2 mēnešus pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām vaislas ērzeļa īpašnieks Biedrībā iesniedz iesniegumu (4.pielikums), papildus pievienojot:

- Dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi vai veterinārā (veselības) sertifikāta kopiju, ja vaislinieku un tā vaislas materiālu iepērk citā valstī;
- Vaislinieka ģenētiskās kvalitātes novērtējumu. Ērzelim ir jābūt iegūtiem un vērtētiem pieciem pēcnācējiem. Ja pēcnācēju vidējais vērtējums ir zemāks nekā populācijas vidējais piecu gadu periodā, sertifikātu nepagarina.

Ja iepriekš minētiem dokumentiem var piekļūt tīmekļa vietnē, tad iesniegumā var norādīt tiešu atsauci uz šo tīmekļa vietni.

Ja pastāv aizdomas, ka ērzelim vai tā pēcnācējiem ir pārmantojami defekti, komisija var nozīmēt veikt papildus izmeklējumus, tostarp rentgenoloģiskos, kuru rezultāti pēc komisijas lēmuma var būt par iemeslu sertifikāta nepagarināšanai vai anulēšanai, ja sertifikāts piešķirts uz neierobežotu termiņu.

Ērzeļiem vērtē 7 eksterjera grupas un 4 darbaspēju pazīmes, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām, katru pēc desmit ballu skalas, un veic eksterjera un darbaspēju pazīmju lineāro profilēšanu, un rezultātus fiksē *Zirga vērtēšanas lapā* (5.pielikums).

Minimālās prasības sertificēšanai:

- izcelsme/ tips: ≥ 8 ballēm,
- eksterjera vērtējums: ≥ 52 balles,
- darbaspēju vērtējums ≥ 31 balle.

Vaislas sastāvā iekļaujamo ērzeļu minimālie izmēri 36 mēnešu vecumā ir sekojoši:

- Augstums skaustā: 164 cm
- Krūšu apkārtmērs: 185 cm
- Pēdvidus apkārtmērs: 21,0 cm

Svarīgs ir arī kopējais iespaids par ērzeli. Ērzelim jābūt labdabīgam, enerģiskam, nosvērtam, bez iedzimtiem defektiem. Ērzeļi ar eksterjera kļūdām vai 1-2 cm mazāku skausta augstumu nekā minimālās prasībās noteikto, bet teicamām (ne mazāk kā 36 balles) darba spējām, par sertificētiem vaisliniekiem var tikt atzīti izņēmuma gadījumos. Šādu ērzeļu izmantošanu apstiprina vaislas ērzeļu sertificēšanas komisijas slēdziens.

Šķirnes zirgu audzēšanas biedrība sertifikātu var anulēt, ja netiek pildīti biedrības norādījumi par audzēšanas programmā noteiktajiem vaislinieku izmantošanas nosacījumiem.

Biedrībai

IESNIEGUMS par vaislas ērzeļa sertificēšanu

Iesniedzējs

(fiziskajai personai – vārds, uzvārds, personas kods; juridiskajai personai – veids, nosaukums, reģistrācijas numurs)

Iesniedzēja
adrese

LŪDZU CERTIFICĒT ĒRZELI VAI
BIOPRODUKTU

(ĒRZEĻA VĀRDS, IDENTIFIKĀCIJAS NUMURS, ŠĶIRNE, DZIMŠANAS DATUMS)

(DATUMS)

(VĀRDS, UZVĀRDS)

(PARAKSTS)

Zirgu vērtēšanas lapa

Vārds:		Dzimš.dat.:							Izmēri:	
ID Nr:		Tēvs:							Vērtēšanas datums:	
Krāsa:		Māte:							Vērtēšanas vieta:	
Dzimums:		Īpašnieks, ganāmpulka Nr.								
IZCELSMES/TIPA VĒRTĒJUMS									ATZĪME	
TIPS		-3	-2	-1	0	1	2	3		
Braucamais tips	masīvs								viegls	
	neizteiksmīgs								elegants	
Sporta tips	masīvs								viegls	
	neizteiksmīgs								elegants	
EKSTERJERA VĒRTĒJUMS										
TIPISKUMS									ATZĪME	
Tipiskums	pretējā dzimuma pazīmes								izteikts	
Konstitūcija	mitra								sausā	
Konstitūcija	rupja								pārsmalcināta	
Uzbūve	neharmoniska								harmoniska	
Uzbūve	nav pārbūvēta								pārbūvēta	
Uzbūve	garkājaina								īskājaina	
Ķermeņa forma	kvadrātveida								taisnstūrveida	
Ķermeņa vērsums	lejupvērst								augšupvērst	
Kondīcija	pārbarots								vājš	
Muskulatūra	vāja								labā	
Saites	vājas								stipras	
ĶERMEŅA VIRSĒJĀ LĪNIJA									ATZĪME	
Galvas lielums	liela								maza	
Galvas forma	rupja								eleganta	
Ganaši	šauri								plati	
Galvas profils	auna								līdakas	
Acis	mazas								lielas	
Pakaussis	īss								garš	
Galvas-kakla savienojums	smags								viegls	
Kakls	īss								garš	
Kakla stāvoklis	horizontāls								vertikāls	
Kakla pieslēgums	zems								augsts	
Kakla tips	brieža								gulbja	
Kakla apmukuļotība	vāji muskuļots								labi muskuļots	
Kakla-skausta savienojums									iedobe pirms skausta	
Skausta garums	īss								garš	
Skausta augstums	zems								augsts	
Lāpstiņas garums	īsa								gara	
Lāpstiņas slīpums	stāva								slīpa	
Lāpstiņas novietojums									izteikti priekšā	
Pleca kauls	īss								garš	
Lāpstiņas-pleca leņķis	šaurš								plats	
Muguras garums	īsa								gara	
Muguras līnija	ieliekta								izliekta	
Jostas garums	īsa								gara	
Jostas līnija	ieliekta								izliekta	
Krustu garums	īsi								gari	
Krustu slīpums	slīpi								taisni	
Krustu forma	juntveidīgi								ovāli	
Astī nes	taisni								uz vienu pusi	

ĶERMEŅA PLATUMS										ATZĪME
Krūšu platums	šauras								platas	
Krūšu dziļums	seklas								dziļas	
Krustu platums	šauri								plati	
PRIEKŠKĀJAS										ATZĪME
Stāvotne	plata								šaura	
Pirksti	uz iekšu								uz āru	
Abas ☐ Labā ☐ Kreisā ☐										
Apakšplecs	īss								garš	
Karpālo locītavu attīstība	vāji attīstītas								labi attīstītas	
Karpālās locītavas	ieliektas								izliektas	
Pēdvidus	vāji attīstīts								labi attīstīts	
Iežmauga	nav								izteikta	
Vēziņu garums	gari								īsi	
Vēziņi	mīksti								stāvi	
Nagu izmērs	lieli								mazi	
Nagu leņķis	lēzeni								stāvi	
Papēdis	zems papēdis								augsts papēdis	
Naga rags	plaisains								ciets	
Asimetrija									asimetriski nagi	
PAKAĻKĀJAS										ATZĪME
Stāvotne	plata								šaura	
Stāvotne	mucveida								īksveida	
Pirksti	uz iekšu								uz āru	
Abas ☐ Labā ☐ Kreisā ☐										
Lecamo locītavu attīstība	vāji attīstītas								labi attīstītas	
Lecamo locītavu leņķis	zobenveidīgas								stāvas	
Mītrumi	nav								izteikti	
Abas ☐ Labā ☐ Kreisā ☐										
Pēdvidus	vāji attīstīts								labi attīstīts	
Iežmauga	nav								izteikta	
Vēziņu garums	īsi								gari	
Vēziņi	mīksti								stāvi	
Nagu izmērs	lieli								mazi	
Nagu forma	lēzeni								stāvi	
Papēdis	zems papēdis								augsts papēdis	
Naga rags	plaisains								ciets	
Asimetrija									asimetriski nagi	
GAITU PRECIZITĀTE										ATZĪME
Priekškājas liek	uz āru								uz iekšu	
Priekškājas liek	plati								šauri	
Priekškājas	apļo (airē)								izmet	
Abas ☐ Labā ☐ Kreisā ☐										
Pakalkājas liek	uz āru								uz iekšu	
Pakalkājas liek	plati								šauri	
Pakalkāju griešana uz zemes	nav								izteikta	
Abas ☐ Labā ☐ Kreisā ☐										

UZVEDĪBA										ATZĪME	
Vēlme kustēties	slinks									ļoti enerģisks	
Komunikācija	bailīgs									drošs	
Temperaments	nervozs									nosvērts	
Sadarbība	dominants									pakļāvīgs	
DEFEKTI										Bez atzīmes	
Nabas bruka	nav										izteikta
Klibums	nav										izteikts
Koordinācija	nav traucēta									izteikti traucēta	
EKSTERJERA ATZĪMJU KOPSUMMA										ATZĪME	
DARBASPĒJU VĒRTĒJUMS											
SOLI										ATZĪME	
Plašums	īsi									plaši	
Ritms	aritmiski									ritmiski	
Aktivitāte	slinki									enerģiski	
Elastīgums	stīvi									elastīgi	
Pleca darbība	ierobežota									izteikta	
Pakāļkājas pret priekškāju nospiedumiem	nesasniedz									ievērojami pārsniedz	
Pakāļkāju darbība	neaktīva									aktīva	
Mugura	stīva									elastīga	
RIKŠI										ATZĪME	
Plašums	īsi									plaši	
Ritms	neritmiski									ritmiski	
Aktivitāte	slinki									enerģiski	
Elastīgums	stīvi									elastīgi	
Pleca darbība	ierobežota									izteikta	
Karpālās locītavas darbība	taisnas									izteikta darbība	
Vieglums	smagi									viegli	
Pakāļkāju darbība	neaktīva									aktīva, enerģiska	
Balanss	lejupvērstis									augšupvērstis	
Mugura	stīva									elastīga	
LĒKŠI										ATZĪME	
Plašums	īsi									plaši	
Ritms	neritmiski									ritmiski	
Aktivitāte	slinki									enerģiski	
Elastīgums	stīvi									elastīgi	
Pleca darbība	ierobežota									izteikta	
Karpālās locītavas darbība	taisnas									izteikta darbība	
Vieglums	smagi									viegli	
Līdzsvars	līdzsvara trūkums									līdzsvaroti	
Pakāļkāju darbība	neaktīva									aktīva, enerģiska	
Balanss	lejupvērstis									augšupvērstis	
Mugura	stīva									elastīga	

VADĀMĪBA*										ATZĪME
Reakcija uz vadības līdzekļiem	pretojas									atsaucīgs, mīksts kontakts
Impulss uz priekšu	vājš									izteikts
Sadarbība	nesadarbojas									paklausīgs
BRĪVAIS LĒCIENS										ATZĪME
Arka (baskuls)	ieliekta mugura									izteikti noapaļota mugura
Elastīgums	stīvs									elastīgs
Priekškājas	karājas									cieši pievilktas ķermenim
Pakalkājas	taisnas									cieši pievilktas ķermenim
Pakalkāju tehnika	zem sevis									atvērta
Atspēriena spēks	vājš									spēcīgs
Refeksi	lēni									ātri
Uzmanība	nevērīgs									uzmanīgs
Drosme	baidās									drošs
Situācijas vērtēšana	nevērtē									izteikti vērtē
Koordinācija	neveikls									koordinēts
DARBASPĒJU ATZĪMJU KOPSUMMA										ATZĪME

Temperaments/labdarbība: _____

Rorers, kriotorhisms, gaisa rīšana, citi defekti, traumas _____

Izmantošanas rekomendācija _____

**Vadāmību vērtē braucamā tipa zirgiem, kuriem nevērtē lēciena kvalitāti! Vērtējumā abus neiekļauj, tikai vienu vai otru.*

Zirgu vērtēšanas eksperts

Paraksts

KUMEĻU VĒRTĒŠANAS LAPA 1

ĪPAŠNIEKS _____ TĀLR. _____

SAIMNIECĪBAS NOSAUKUMS UN ADRESE _____

GANĀMPULKA NUMURS _____

NPK.	KUMEĻA Vārds, ID Nr.	KRĀSA	DZIMŠANAS DATI	IZCEĻŠANĀS		NOVĒRTĒJUMS				
				TĒVS (Vārds, CG Nr. ID Nr.)	MĀTE (Vārds, CG Nr.ID Nr.)	IZCEĻSME/TIPS (10)	EKSTERJERS UN ĶERMEŅA PROPORCIJAS (10)	GAITAS (10)	KOPĒJAIS IESPAIDS (10)	VĒRTĒJUMA KOPSUMMA

DATUMS _____ ĪPAŠNIEKS _____ VĒRTĒŠANAS EKSPERTS _____

*Papildus iesniedz mātes vērtējumu (ja nav vēl uzņemta CG).

KUMEĻU VĒRTĒŠANAS LAPA 2

Kumēja lineārais profils

Vārds, ID Nr.		Dzimš.dat.:	
Dzimums:		Tēvs (CG Nr., ID Nr.)	
Krāsa:		Māte (CG Nr., ID Nr.)	
		Vērtēšanas datums:	
		Vērtēšanas vieta:	
Īpašnieks, ganāmpulka Nr.			
IZCELSMES/TIPA VĒRTĒJUMS			
		-3	-2
		-1	0
		1	2
		3	
Braucamais tips	masīvs		viegls
Sporta tips	masīvs		viegls
EKSTERJERS UN ĶERMEŅA PROPORCIJAS			
Attīstība	vāja		ļoti laba (teicama)
Konstitūcija	rupja		pārsmalcināta
Uzbūve	garkājaina		īskājaina
Galvas lielums	liela		maza
Galvas forma	rupja		eleganta
Kakla stāvoklis	horizontāls		vertikāls
Muguras līnija	ieliekta		izliekta
Krustu slīpums	slīpi		taisni
Priekškāju pirksti	uz iekšu		uz āru
Pakaļkāju stāvotne	mucveida		īksveida
Veziši	mīksti		stāvi
GAITAS			
Plašums	īsas		plašas
Aktivitāte	slinki		enerģiski
Elastīgums	stīvi		elastīgi

Zirgu vērtēšanas eksperts

Paraksts

Zootehniskais sertifikāts zirgu sugu tīršķirnes vaislas dzīvnieku tirdzniecībai

Zootehniskais sertifikāts saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1012 šādu sugu tīršķirnes vaislas dzīvnieku tirdzniecībai: zirgu sugas (Equss caballus, Equss asinus) ⁽¹⁾			
		Nr.....	
1. Biedrība “Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija”, Kalnabeites 8, Siguldas pagasts, Siguldas novads, LV2150, Latvija, tālr. +37128388360, epasts: lszaa@lszaa.lv, www.latvianwbhorse.lv			
2. Latvijas siltasiņu šķirne		3. Latvijas siltasiņu šķirnes zirgs	
4. Ciltsgrāmatas A pamatdaļa, A1 klase			
5. Vīriešu		6. LS0000	
7. Tīršķirnes vaislas dzīvnieka identifikācijas dati ⁽⁴⁾ 7.1. ID Nr. 7.2. LV001000001666 7.3. Dzīvnieka veselības identifikācijas numurs ⁽³⁾ 7.4. MUSTURS		8. Identitātes pārbaude ⁽³⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾ 8.1. DNS 8.2. Rezultāts	
9. 16.03.2013 Latvija			
10. SIA 3 Vītoli stalli, Skolas iela 18, Riebiņi, Riebiņu pag., Riebiņu nov., LV-5326, eva.lejiete@gmail.com			
11. SIA 3 Vītoli stalli, Skolas iela 18, Riebiņi, Riebiņu pag., Riebiņu nov., LV-5326, eva.lejiete@gmail.com			
12. Tīršķirnes vaislas dzīvnieka ģenētiskā izcelsme ⁽⁶⁾ ⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾			
12.1. Tēvs L1529 A pamatdaļa MUSKATS LV034327750045		12.1.1. Tēvatēvs L874 (daļa) A MILJONS	
		12.1.2. Tēvamāte L2950 (daļa) A APRIKOZE	
12.2. Māte LS5625 A pamatdaļa RŪRA LV034327750060		12.2.1. Mātestēvs L1505 (daļa) A RENDS	
		12.2.2. Mātesmāte L4987 (daļa) A RASMA	
13. Papildu informācija ⁽³⁾ ⁽⁶⁾ ⁽⁹⁾			
13.1. Snieguma pārbaudes rezultāti			
13.2. Jaunākie ģenētiskās izvērtēšanas rezultāti pēdējoreiz iegūti			
13.3. Ar audzēšanas programmu saistītie dzīvnieka ģenētiskie defekti un ģenētiskās īpatnības			

13.4. Cita attiecīga informācija	
14. Apsēklošana ⁽¹⁾ / pārošana ⁽¹⁾ ⁽³⁾ ⁽¹⁰⁾	
14.1. 10.07.2018. (pēdējā izmantošana)	
14.2. Apaugļotās mātītes identifikācijas dati	
14.2.1. LV026274350034	
14.2.2. ARABESKA	
14.2.3. Identitātes pārbaudes metode un rezultāts ⁽⁵⁾	
15.1. Izsniegšanas vieta _____	Izsniegšanas datums _____
15.3. Parakstītāja vārds, uzvārds un amats _____	
<i>(lielajiem burtiem)</i>	
15.4. Paraksts _____	
<p>(1) Lieko svītrot</p> <p>(2) Vienu zootehnisko sertifikātu var izsniegt cūku sugu tīršķirnes vaislas dzīvnieku grupai, ja minētie tīršķirnes vaislas dzīvnieki ir viena vecuma, tiem ir viena ģenētiskā māte un tēvs un 5., 6., 7.2., 13 un, ja piemērojams, 14. punktā ir norādīta individuāla informācija.</p> <p>(3) Neaizpildīt, ja nav piemērojams.</p> <p>(4) Liellopu, aitu un kazu sugu dzīvniekiem individuālo identifikāciju veic saskaņā ar Savienības dzīvnieku veselības tiesību aktiem par dzīvnieku identifikāciju un reģistrēšanu. Cūku sugu dzīvniekiem individuālo identifikāciju veic saskaņā ar tādas audzēšanas programmas nosacījumiem, kas apstiprināta saskaņā ar Regulas (ES) 2016/1012 8. panta 3. punktu un, ja piemērojams, saskaņā ar minētās regulas 12. pantu. Identifikācijas numuru piešķir saskaņā ar Savienības dzīvnieku veselības tiesību aktiem par dzīvnieku identificēšanu un reģistrēšanu.</p> <p>(5) Jānorāda saskaņā ar Regulas (ES) 2016/1012 22. panta 1. punktu attiecībā uz liellopu, aitu un kazu sugu tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, ko izmanto spermas vākšanai mākslīgās apsēklošanas nolūkā. Saskaņā ar Regulas (ES) 2016/1012 22. panta 2. punktu šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības to var prasīt norādīt attiecībā uz cūku sugu vaislas dzīvniekiem, ko izmanto olšūnu un embriju savākšanai.</p> <p>(6) Vajadzības gadījumā pievienojiet papildu lapas.</p> <p>(7) Norādiet „pamatdaļa” vai „papilddaļa”. Var norādīt informāciju par citām paaudzēm.</p> <p>(8) Norādiet individuālo identifikācijas numuru, ja tas atšķiras no ciltsgrāmatas numura.</p> <p>(9) Ja snieguma pārbaudes vai ģenētiskās izvērtēšanas rezultātiem var piekļūt tīmekļa vietnē, tā vietā var norādīt tiešu atsauci uz šo tīmekļa vietni.</p> <p>(10) Jānorāda grūsnu mātīšu gadījumā. Informāciju var norādīt atsevišķā dokumentā.</p> <p>(11) Šī persona ir šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības pārstāvis, kas ir pilnvarots parakstīt zootehnisko sertifikātu, vai Regulas (ES) 2016/1012 30. panta 2. punkta b) apakšpunktā minētās kompetentās iestādes pārstāvis.</p> <p>---- Zootehnisko sertifikātu sagatavo vismaz vienā no nosūtītājas dalībvalsts un galamērķa dalībvalsts oficiālajām valodām.</p> <p>---- Paraksta krāsai jābūt atšķirīgai no sertifikāta drukātajā daļā izmantotās krāsas.</p>	